

Aleg. 163

Sprawozdanie

komisji gminnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności
Departamentu I.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu I. obejmuje obszerny materiał spraw załatwionych w Wydziale krajowym od 30. września 1897 do 31. października 1898, a odnoszących się do związków autonomicznych lokalnych gmin wiejskich, miejskich i reprezentacji powiatowych. Sprawozdanie Wydziału krajowego nie zawiera poglądu na stan tych instytucji, rozwój ich stosunków, postęp ich wewnętrznego życia i zarządu w ubiegłym roku, lecz daje zestawienie i wyliczenie wszystkich spraw, któremi się Wydział krajowy zajmował w tym zakresie i które były przedmiotem jego urzędowania. Sprawozdanie to daje też w pierwszym rzędzie szczegółowe przedstawienie wykonania, albo też fazy załatwienia uchwał sejmowych odnoszących się do kategorii spraw gminnych.

Na podstawie dokonanego przez Wydział krajowy zestawienia ustaw i uchwał sejmowych podlegających najwyższej Sankcyi, przedewszystkiem zaznaczyć wypada, że z ustaw i uchwał przez Wysoki Sejm zeszłego roku powziętych, 21 otrzymało już najwyższą Sankcye, tylko pięć dotychczas nie zostało sankcyonowanych, a żadnej uchwałę najwyższej Sankcyi nie odmówiono.

Z pomiędzy uchwał sejmowych najwyższej Sankcyi nie podlegających, a powziętych w roku zeszłym lub dawniejszych w sprawozdaniu Wydziału krajowego znaleźć można szczegółowy obraz ich wykonania, albo też omówienie trudności i przeszkód, dla czego nie zostały wykonane. Wiele spraw poruszonych przez Wysoki Sejm zostało w ubiegłym roku w myśl uchwał sejmowych już wykonanych, inne nie zostały wprowadzone w życie, ale niewykonania ich nie można bynajmniej przypisać jakiemuś opóźnieniu ich załatwienia przez Wydział krajowy, tylko innym zewnętrznym przeszkodom i przyczynom, których usunięcie nie leżało w mocy Wydziału krajowego.

Z pomiędzy takich uchwał niewykonanych wymienić należy uchwałę z 10. lutego, mocą której Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu, aby przedłożył projekt ordynacji wyborczej dla 30 miast, objętych ustawą z 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24. Sprawa ta, którą komisja gminna uważa za wielkiej doniosłości, nie została załatwioną, dlatego albowiem Wydział krajowy odniósł się do c. k. Namiestnictwa z zapytaniem, jakimi sposobami możnaby ograniczyć nieustanne rekursa i protesta, mające na celu przewlekane wyborów i na swą odezwę z 27. czerwca 1898 L. 33.024 nie otrzymał dotąd żadnej odpowiedzi.

W sprawie wydania podręcznika dla urzędów gminnych, Wydział krajowy przytacza w swem sprawozdaniu motywę, dlaczego takiego podręcznika sam wydać nie mógł. Motywa te odpowiadają najzupełniej osnowie sprawozdania komisji gminnej, przedłożonego w tym przedmiocie w zeszłym roku Wysokiemu Sejmowi, a ko-

misya gminna uznaje te motywa tem bardziej, że zeszłoroczna uchwała sejmowa z 9. lutego 1898 nie polecała Wydziałowi krajowemu bynajmniej takiego podręcznika wydać, lecz tylko sprawę wydania go wziąć pod rozwagę i ewentualnie w tym kierunku poczynić starania.

Wśród spraw, na które Wydział krajowy tak w roku zeszłym jak poprzednich szczególną musiał zwracać uwagę i które absorbowwały przeważną część czynności biur i personelu Departamentu I., był nadzór nad gospodarką finansową gmin i powiatów. Sprawozdanie wylicza cały szereg wypadków przeprowadzenia rewizji i udzielenia pomocy rachunkowej reprezentacyom komunalnym, przyczem sprawozdanie to zaznacza bardzo słusznie, że kontrolę bliższą, bezpośrednią nad gminami wiejskimi musiał pozostawić Wydział krajowy Wydziałom powiatowym stosownie do postanowień obowiązującej ustawy. Gospodarka finansowa nawet gmin miejskich, jak wnosić można z tego sprawozdania, pozostawiać musi wiele do życzenia, usterki i wadliwości nietylko formalnej natury w sposobie budżetowania, ale i materyalne zdarzają się dość często, najsmutniejszą zaś rzeczą w tem wszystkim jest, że same zarządy miejskie nie starają się dość usilnie o zwalczanie złego i że największe i najpierwsze miasta w kraju nie są wolne od tego zarzutu, czego dowodem jest to, że Wydział krajowy czuł się zniewolonym w sprawozdaniu wymienić, że przynaglić musiał prezydenta m. Krakowa z powodu poręki kraju danej dla dwóch pożyczek miejskich, aby wyniki śledztwa dyscyplinarnego w sprawie defraudacyi kasy miejskiej przedłożył co najrychlej tamtejszej Radzie miejskiej.

Końcowy ustęp sprawozdania wylicza czynności Wydziału krajowego zmierzające do rozszerzenia obrony przeciw pożarom. Czynności te polegały przede wszystkim na pertraktacyach i korespondencyi prowadzonej z kraj. Związkiem ochotniczych straży pożarnych.

Oceniając ogólnie całe sprawozdanie, uznać należy, że tak jak zeszłoroczne, tak samo i tegoroczne, i to ostatnie może jeszcze w wyższym stopniu, odbija korzystnie od wielu innych z dawniejszych lat. Przedewszystkiem uderza wielka ilość materyału i czynności załatwionych przez stosunkowo bardzo nieliczny personal urzędniczy tego Departamentu. Było wprawdzie w zeszłym roku mniej dokonanych lustracyi powiatów i gmin miejskich, ale o tem, jaka liczba lustracyi ma być w pewnym roku przeprowadzona, nie może decydować żadna norma z góry powzięta, tylko zachodząca w danym wypadku potrzeba. Powtóre wielce dodatnią stroną tego sprawozdania jest, że nie ma w niem żadnego optymistycznego zabarwienia, jakie się w niektórych poprzednich czasach znajdowało, a mianowicie w tego rodzaju przedstawianiu stosunków, że jest ciągły postęp w administracyi gminnej i autonomicznej, że jest mnóstwo objawów ulepszeń i że gdyby była tylko jeszcze trochę ściślejsza kontrola, trochę więcej dokładniejszy nadzór, coraz większe zacieśnienie związków i stosunków urzędowania między instacyami wyższymi a niższymi, natenczas wszystko w dziedzinie autonomii lokalnej byłoby dobrem i wszelkie inne środki okazałyby się zbyteczne. Tymczasem tego rodzaju optymistyczne zabarwienie niektórych dawniejszych sprawozdań stało w sprzeczności z faktycznym stanem stosunków w kraju, w którym pomimo upływu przeszło ćwierć wieku od wprowadzenia w życie nowych ustaw autonomicznych i pomimo nadzwyczajnego poświęcenia, usilności, starań, ofiar i wyteżenia obywatelskiej pracy powiatowych reprezentacyi autonomicznych, słaby zaledwie postęp zaznaczył się w zakresie gospodarki i administracyi lokalnej, zwłaszcza gmin wiejskich i małych miasteczek. Wreszcie równie dodatnią stroną jest to, że w toku czynności i zarządzeń Wydziału krajowego, przedstawionych w sprawozdaniu za rok ubiegły nie ma śladu takich zarządzeń, któreby interpretowały obowiązujące ustawy i przepisy prawne w duchu nie zupełnie odpowiadającym zasadzie autonomii Rad i Wydziałów powiatowych, jak to miało miejsce w niektórych wypadkach w latach poprzednich. Jedyną wątpliwość pod tym względem nasuwa fakt opisany na str. 39. sprawozdania, a mianowicie, że gdy związek ochotniczych straży pożarnych zawiadomił Wydział krajowy pismem z 3. maja 1898, że zamierza przeprowadzić lustracyę straży pożarnej w gminach, Wydział krajowy „wezwał z tego powodu Wydziały powiatowe rozporządzeniem z 7. maja 1898 l. 27.477, ażeby przez wyznaczonych delegatów wzięły udział w odnośnych lustracyach“. Zachodzie musi wątpliwość, czy w ogólności w tym wypadku mógł Wydział krajowy wydać takie rozporządzenie z mocą obowiązującą dla Wydziałów powiatowych, albowiem tu nie może rozchodzić się o czuwanie lub ratowanie w ścisłym tego słowa znaczeniu całości zakładowego majątku gmin albo poprawczy ich gospodarki finansowej, wątpliwość tem większa,

że gdyby Wydziały powiatowe nie zastosowały się do tego rodzaju okólnika, Wydział krajowy nie miałby wobec nich żadnych przymusowych środków prawnych.

Zbadawszy nader bogaty materiał statystyczny dołączony do sprawozdania Wydziału krajowego, zawierający wykazy budżetów powiatowych, gmin miejskich i wiejskich, tudzież wykazy tabelaryczne Kas zaliczkowych gminnych, Kas oszczędności miejskich i powiatowych, Komisya gminna nie może pominać milczeniem uwagi, że jakkolwiek nadzór nad Kasami Oszczędności należy do organów rządowych, w niektórych Kasach oszczędności suma pożyczek udzielanych na weksle okazuje się nader wysoką w stosunku do sumy hipotek i kapitału lokowanego w papierach o pupilarnem bezpieczeństwie i Komisya gminna wyraża nadzieję, że Wydział krajowy z uwagi na to, że Kasy oszczędności zostają pod gwarancją majątkową gmin lub powiatów, zwróci we właściwym sposobie uwagę reprezentacyi powiatowych i gminnych na tę okoliczność, aby ciała te jak najściślejszy dozór wykonywały nad prawidłowym zarządzeniem tych Kas oszczędności.

Na podstawie powyższego wyводу komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu I. za czas od 30. września 1897 do 31. października 1898 przyjmuje się do wiadomości.

Lwów, dnia 7. marca 1899.

Przewodniczący :

Jaworski.

Sprawozdawca :

Górski.

